

OCENA
osiągnięć naukowych, dydaktycznych i popularyzatorskich
Pani dr hab. Ewy Haman
sporządzona w związku z Jej ubieganiem się o tytuł profesora nauk społecznych

1. Uwagi ogólne

Dr hab. Ewa Haman przedstawiła dokumentację, która jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r.. Dostarczone materiały umożliwiają ocenę osiągnięć naukowych, dydaktycznych oraz popularyzatorskich Kandydatki do tytułu profesora.

Dr hab. Ewa Haman uzyskała tytuł zawodowy magistra psychologii (1993); stopień naukowy doktora (2000) i stopień doktora habilitowanego (2012) na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że dr hab. Ewa Haman po uzyskaniu doktoratu, zatrudniona została na stanowisku asystenta (2000) i adiunkta (2001) na Wydziale Psychologii UW, po habilitacji na etacie profesora nadzwyczajnego (2014-2015) w Instytucie Badań Edukacyjnych i od września 2015 roku do dzisiaj pracuje ponownie na stanowisku adiunkta Wydziału Psychologii UW.

Kandydatka do tytułu sytuuje swoją działalność naukową w obszarze psycholingwistyki rozwojowej. Jej dorobek naukowy obejmuje badania teoretyczne i empiryczne skoncentrowane na rozwoju leksykalnym dzieci jednojęzycznych i wielojęzycznych, oraz na doskonaleniu metod diagnozy rozwoju językowego, głównie w badaniu różnic międzyjęzycznych, głównie dzieci przedszkolnych.

2. Ocena osiągnięć naukowych

Osiągnięcia naukowe kandydatki do tytułu przekraczają wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym.

Z ilościowego punktu widzenia, dr hab. Ewa Haman po habilitacji znacząco powiększyła swój dorobek publikacyjny.

Łącznie opublikowała 36 prac: (a) 24 artykuły, w tym w czasopismach indeksowanych w liczących się bazach literaturowych (Web of Science, Scopus, ERIH); (b) 8 rozdziałów w książkach, w tym 4 w wydawnictwach zagranicznych; (c) 6 współautorskich podręczników metodycznych.

Za miarę międzynarodowego znaczenia dorobku publikacyjnego uznawany jest współcześnie *Index Hircha* i liczba cytowań obliczonych w bazie danych *Web of Science*, zgodnie z którą publikacje Kandydatki były cytowane 95 razy, a indeks h wynosi 6. W bazie Google Scholar wskaźniki te są oczywiście wyższe (liczba cytowań 258, index $h = 10$), bowiem obejmują autocytowania, ale pokazują, że prace dr E. Haman są często cytowane także w polskiej literaturze. Miary te uznać należy za wysokie.

W analizie ilościowej, warto zwrócić uwagę, że w 8 wykazanych publikacjach Habilitantka jest jedynym lub pierwszym autorem. W wykazie pozostałych 28 publikacji współautorskich nie znajdują jednak informacji na temat udziału/wkładu dr Ewy Haman w ich powstanie (brakuje oświadczeń współautorów lub przynajmniej procentowego oszacowania Jej udziału własnego), co utrudnia ocenę Jej dorobku. Mimo tego braku stwierdzam, że przedstawiony do oceny dorobek publikacyjny Kandydatki po uzyskaniu habilitacji jest z ilościowego punktu widzenia znaczny i w pełni wystarczający w świetle wymagań ustawowych w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Przechodząc do oceny merytorycznej, rozpocznę od ogólnego stwierdzenia, że dr hab. Ewa Haman po doktoracie w miarę konsekwentnie rozwija badania nad wczesnym rozwojem poznawczym i językowym dzieci dwujęzycznych (głównie w próbach polskich migrantów) w kierunku poszukiwania różnic w rozwoju leksykalnym dzieci wielojęzycznych (w porównaniach wielojęzycznych) oraz nad doskonaleniem narzędzi ich diagnozy. Problematyka ta dominuje w Jej dorobku po habilitacji i generalnie ma duże znaczenie dla teorii psycholingwistycznej oraz praktyki edukacyjnej. Chciałbym dodać, że wyniki tych badań są ważne również dla psychologii międzykulturowej, jeśli weźmiemy pod uwagę eksplorowane w niektórych publikacjach przez Kandydatkę do tytułu profesora uwarunkowania kształtowania się specyficznych wzorów rozwoju językowego dzieci doświadczających wielojęzycznych ekspozycji.

W Autoreferacie dr hab. Ewa Haman omawia trzy główne tematy podejmowanych po habilitacji badań: (1) rozwoju językowego w sytuacji dwujęzyczności; (b) porównań międzyjęzykowych dotyczących przyswajania kluczowych aspektów systemu językowego; (c) metod oceny poziomu rozwoju językowego dzieci polskojęzycznych oraz dzieci dwujęzycznych. Kierunki te wyrażają kontynuację wcześniejszych badań, lecz nie są - w mojej ocenie - bezpośrednio związane z tematyką dorobku habilitacyjnego.

W ankiecie dorobku po habilitacji dr hab. Ewa Haman nie określa jednego, najważniejszego osiągnięcia naukowego. Wskazuje na trzy osiągnięcia empiryczne: (1) opis uwarunkowań przyswajania gramatyki w porównaniach międzyjęzykowych; (2) potwierdzenie w badaniu kilkunastu języków przewagi rzeczowników nad czasownikami w rozwoju słownictwa dzieci przedszkolnych oraz rozumienia nad produkcją słów; (3) wykazanie nietrafności oczekiwania, że dzieci jedno- i wielojęzyczne powinny przejawiać jednakowy wzór zachowań językowych. Jako czwarte osiągnięcie naukowe dr Ewy Haman po habilitacji uznaje opracowanie pod Jej kierunkiem Międzyjęzykowych Zadań Leksykalnych (CLT). Kandydatka wskazuje je w Autoreferacie „...za swoje największe osiągnięcie metodologiczne” (s. 11). Jestem skłonny uznać je jako najważniejsze w dorobku pohabilitacyjnym dr hab. Ewy Haman.

Opublikowane po habilitacji wyniki badań empirycznych Kandydatki nie prowadzą - wedle mojej wiedzy - do przełomowych stwierdzeń na temat uwarunkowań rozwoju językowego, a także nad stosunkiem ilościowym części zdania oraz rozumienia i produkcji słów w rozwoju słownictwa dzieci przedszkolnych. Za ważne z punktu widzenia znaczenia dla rozwoju psycholingwistyki rozwojowej, i pośrednio dla psychologii rozwoju, uznaję jednak osiągnięte przez Kandydatkę wyniki badań pokazujące różnice w rozwoju słownictwa dzieci przedszkolnych wystawionych w swoim doświadczeniu indywidualnym na ekspozycje jednego lub więcej języków. Osiągnięcia te wiążę z jej staraniami do skonstruowania w miarę obiektywnego narzędzia pomiaru rozwoju leksykalnego, użytecznego w porównaniach międzyjęzykowych. W mojej ocenie, Jej propozycja Międzyjęzykowych Zadań Leksykalnych (CLT) przełamuje słabości dominującego w praktyce pomiaru tego rozwoju w oparciu o subiektywne oceny rodziców badanych dzieci oraz ograniczenia testów jednojęzykowych w diagnozie deficytów rozwoju leksykalnego dzieci wielojęzycznych.

Założenia teoretyczne pomiaru interesujących Ją zmiennych, rozwiązania operacyjne (uwzględniające czas odpowiedzi i ich dokładność), pracochłonna procedura tworzenia zaproponowanej przez Nią bazy Międzyjęzykowych Zadań Leksykalnych, a także procedura przebiegu badań z wykorzystaniem tej bazy nie budzi istotnych zastrzeżeń. Wyrazem uznania użyteczności tej propozycji jako sposobu pozyskiwania danych umożliwiających porównania wielojęzyczne jest włączenie CLT – mimo, że nadal mają one status eksperymentalny – do międzynarodowej bazy narzędzi do oceny rozwoju językowego dzieci LITMUS. Biorąc pod uwagę dotychczasowe dokonania można wyrazić nadzieję, że na kolejnym etapie uda się dr hab. Ewie Haman zorganizować kolejne międzynarodowe zespoły badawcze i przeprowadzić badania normalizacyjne CLT.

Wyniki całego projektu badań oceniam jako znaczące dla rozwoju subdyscypliny określanej jako psycholingwistyka rozwojowa, w szczególności w obszarze rozwoju leksykalnego dzieci jedno- i wielojęzycznych. W dorobku publikacyjnym dostrzegam ponadto prace wykraczające poza wskazane osiągnięcie. W ostatnim latach, dr hab. Ewa Haman poszerza swoje zainteresowania badawcze w zakresie rozwoju poznawczego dzieci. Podejmuje ciekawe badania, na przykład nad kształtowaniem się refleksyjności w rozwoju teorii umysłu dzieci, stanami mentalnymi w rozwoju narracji, a nawet nad organizacją językowych sieci neuronalnych. Wyniki tych badań mogą – w mojej ocenie – okazać się użyteczne w doskonaleniu diagnozy rozwoju leksykalnego dzieci przedszkolnych, a nawet szerzej – ich rozwoju poznawczego.

Nie pomniejszając wyrażonej powyżej pozytywnej oceny dorobku publikacyjnego Kandydatki, chciałbym na koniec jedynie wspomnieć, że odczuwam deficyt bardziej pogłębionej analizy teoretycznej i próby uogólnienia osiągniętych przez siebie wyników badań w odniesieniu do ustaleń współczesnej psychologii ogólnej i rozwoju człowieka.

3. Kierowanie lub udział w krajowych oraz zagranicznych projektach badawczych

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że dr hab. Ewa Haman po habilitacji uczestniczyła w realizacji trzech projektów badawczych jako ich kierownik, współkierownik i ekspert. Dwa z nich zostały pozyskane jeszcze przed habilitacją i zakończone w 2015 roku. Biorąc pod uwagę projekty finansowane w drodze zagranicznych konkursów, należy zauważyć, że

kierowała z powodzeniem zespołem badawczym w jednym standardowym projekcie finansowanym przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (2015-2016). Należy także docenić podjęcie roli liderki grupy roboczej w akcji COST Bi-SLI opracowującej CLT i prowadzącej badania z ich użyciem.

Analiza wykazu grantów zrealizowanych w całym dorobku naukowym, pokazuje, że Kandydatka do tytułu profesora ma doświadczenie w pozyskiwaniu środków finansowych i w kierowaniu zespołowymi projektami badawczymi, w tym we współpracy międzynarodowej.

4. Współpraca międzynarodowa

Dr hab. Ewa Haman po habilitacji pozyskała trzymiesięczne stypendium wyjazdowe Fundacji Kościuszkowskiej (Penn State University, 2015). Z dostępnych materiałów nie potrafię jednak odpowiedzieć sobie na pytanie, czy miało ono charakter badawczy, czy też studyjny. Natomiast wysoko oceniam zaproszenie Kandydatki do opiniowania narodowych projektów badawczych (Francja, RPA) oraz wniosków wydawniczych złożonych w międzynarodowych czasopiśmie naukowych w zakresie psycholingwistyki, indeksowanych w bazie JCR. Oznacza to, że jej dorobek naukowy w tym zakresie jest ceniony w środowisku międzynarodowym. Potwierdzeniem tej oceny jest Jej wybór na członka komitetu zarządzającego międzynarodowego stowarzyszenia badań nad językiem dzieci (IASCL, 2011-2017). W ocenie tej nie można pominąć również tego, iż od roku 2014 jest członkiem komitetu zarządzającego akcji COST IS1406 oraz stałym współpracownikiem *Center for Multilingualism in Society across the Lifespan* (Uniwersytet w Oslo). O jej wysokiej pozycji w polskim środowisku psycholingwistycznym świadczy, iż jest długoletnim członkiem rady wydawniczej wysoko punktowanego, polskiego pisma *Psychology of Language and Communication*, które ostatnio systematycznie poszerza międzynarodowy zasięg.

Podsumowując, stwierdzam, że Kandydatka do tytułu profesora uczestniczy w wielu międzynarodowych sieciach naukowych i jest ceniona jako ekspert w badaniach nad rozwojem językowym.

5. Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach

Udział dr hab. Ewy Haman w konferencjach naukowych po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego jest znaczny.

Uczestniczyła aktywnie w ponad 20 konferencjach i innych spotkaniach naukowych, w tym w 12 zagranicznych. W ich trakcie prezentowała wykłady, referaty i plakaty oraz prowadziła warsztaty. Była organizatorem sympozjum naukowego na temat zaburzeń rozwojowych w języku polskim w ramach ogólnopolskiej konferencji poświęconej problemom diagnozy. Na uwagę zasługuje także to, iż Jej prezentacje konferencyjne mają charakter współautorski, co oceniam jako wyraz szerokiej współpracy w upowszechnianiu wyników rozlicznych projektów naukowych, w których dr hab. Ewa Haman uczestniczy.

6. Udział w kształceniu kadr naukowych

Dr hab. Ewa Haman zgromadziła niezbędne doświadczenie w kształceniu kadr naukowych.

Na studiach magisterskich prowadzi/prowadziła wykłady, ćwiczenia i seminaria na kierunku psychologia i kognitywistyka, obligatoryjne i fakultatywne, w języku polskim i angielskim głównie z psychologii rozwoju, w tym z psycholingwistyki rozwojowej, a także z psychologii eksperymentalnej i metodologii badań psychologicznych. Ma również długoletnie doświadczenie jako tutor w kolegiach międzywydziałowych Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2005 roku wypromowała łącznie 31 magistrów, a w okresie ostatnich czterech lat – ośmioro.

Uczestniczy z powodzeniem w kształceniu doktorantów w obszarze interesującej Ją problematyki. Wypromowała dwóch doktorów psychologii, jest promotorem w trzech otwartych przewodach doktorskich oraz opiekunem naukowym jednej pracy doktorskiej. Jeden z prowadzonych przez nią projektów doktorskich uzyskał dofinansowanie w ramach Diamantowego Grantu MNiSzW. Zwrócić należy uwagę, iż ze swoimi doktorantami publikuje współautorskie prace, co oceniam wysoko jako wyraz aktywnego sposobu kształcenia młodych kadr naukowych. Ponadto, uczestniczyła w roli recenzenta w trzech przewodach doktorskich (w tym w dwóch zagranicznych) oraz w jednym postępowaniu habilitacyjnym.

7. Osiągnięcia w popularyzacji nauki

Wysoko oceniam osiągnięcia Kandydatki do tytułu w zakresie popularyzacji nauki.

Część podejmowanej w tym zakresie działalności jest ukierunkowana na upowszechnianie wśród praktyków (głównie psychologów i logopedów) wiedzy o psychometrycznych

narzędziach diagnozy rozwoju językowego dzieci. Wygłaszała wykłady, organizowała warsztaty, a także sympozja w ramach konferencji naukowych, prezentując narzędzia diagnostyczne, które współtworzyła, a także najnowsze wyniki analizy danych na temat ich własności psychometrycznych. Aktywność tę można potraktować jako działalność wdrożeniową osiąganą z zespołem wyników badań naukowych.

Z drugiej strony, dr hab. Ewa Haman podejmuje różne inicjatywy, których celem jest upowszechnianie w przestrzeni publicznej aktualnej wiedzy o zaburzeniach językowych i rozwoju dzieci dwu- i wielojęzycznych. Do tego rodzaju działalności popularyzatorskiej należą nie tylko publikacje, ale także organizowane w kraju i za granicą (w środowiskach polonijnych) spotkania i warsztaty dla rodziców dzieci dwujęzycznych. Ponadto, jest członkiem Rady Naukowej portalu poświęconego dwujęzyczności i koordynowanie serwisów medialnych o dwujęzyczności, finansowany przez polskie MSZ oraz Senat RP.

Konkluzja

Podsumowując przedstawioną analizę, stwierdzam, że osiągnięcia naukowe dr hab. Ewy Haman spełniają kryteria określone w art. 26 Ustawy o stopniach naukowych i tytule z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) i odpowiadają wymaganiom postępowania o nadanie tytułu profesora nauk społecznych.

Bydgoszcz, 29 stycznia 2019 r.

